

Republica Moldova
Curtea Supremă de Justiție

D E C I Z I E

02 aprilie 2014

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului, judecătorul

Iulia Sîrcu

Judecători:

Tamara Chișca-Doneva, Ion Druță,
Valentina Clevadî, Iuliana Oprea

judecînd recursul declarat de Guzun Iuliu, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a lui Guzun Iuliu împotriva Consiliului municipal Bălți, Primăria mun. Bălți, Comisia specială pentru problemele persoanelor represate din mun. Bălți cu privire la stabilirea faptului juridic de confiscare în legătura cu represiunile politice,

împotriva deciziei Curții de Apel Bălți din 31 octombrie 2013,

C O N S T A T Ă :

La 23 august 2012, Guzun Iuliu a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului mun. Bălți privind stabilirea faptului juridic de confiscare în legătura cu represiunile politice de la tatăl său Guzun Ion a casei de locuit din str. M. Kogalniceanu, 9 (fosta Crasnoarmeiscaia, 7) mun. Bălți compusă din 3 clădiri, construcții din lampaci cu volumul total de 804 m³.

În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat faptul că, la 24.06.1941, tatăl său, Guzun Ion Afanasie, a fost arestat în legătura cu represiunile politice. La 14.10.1941 prin sentința Tribunalului militar NKVD regiunea Sverdlovsk, tatăl său, Guzun Ion Afanasie, a fost declarat vinovat ca fiind „dușman al poporului” și condamnat la pedeapsa capitală cu confiscarea averii în folosul statului.

La 17.12.1941 sentința a fost executată și tatăl reclamantului a fost împușcat. Mama reclamantului, Guzun Nadejda a decedat în 1948 de boală. Prin Decretul Prezidiului URSS din 13.08.1990 „Cu privire la repunerea în dreptul victimelor represiunilor politice din anii 20-50”, Guzun Ion a fost reabilitat post-mortem. Faptul dat se confirma prin informația din arhiva nr. 13/4-45-445-91 din 16.03.1992 de la Procuratura URSS, certificatul de reabilitare nr. 13-563/90 din 09.09.1996 eliberat de Procuratura Generala a RM, certificatul de reabilitare nr. 12-(13)-563/90 din 25.02.2005 eliberat de Procuratura Generala a RM, certificatul de reabilitare nr. 21-(13)-563/90 din 11.08.2009 eliberat de Procuratura Generala a RM, certificatul de reabilitare nr. 13/4-445-91 din 02.10.2009 eliberat de Procuratura Generala Federația Rusia.

Sustine reclamantul că după arestarea tatălui său, s-a întocmit lista averii care îi aparținea cu drept de proprietate, inclusiv și casa de locuit din mun. Bălți, str. Cogălniceanu, 9 (fosta Crasnoarmeiscaia, 7) care au fost confiscate. Faptul dat se confirmă prin certificatul-caracteristică de la 25.06.1941 întocmit de Comitetul executiv sâtesc Baraboi, raionul Rîșcani, județul Bălți.

La 28.05.2009 reclamantul s-a adresat cu cerere la Comisia specială privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice de pe lângă Consiliul mun. Bălți, prin care a solicitat restituirea în natură a casei părintești care aparținea cu drept de proprietate tatălui reclamantului Guzun Ion Afanasie, situată pe str. Cogălniceanu 9, m. Bălți (fosta Crasnoarmeiscaia, 7).

La 30.06.2009 prin hotărîrea primită de Comisia specială privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice de pe lângă Consiliul municipal Bălți, fixată în procesul-verbal al ședinței de la acea data, nu s-a primit spre examinare cererea reclamantului cu privire la restituirea în natură a casei de locuit confiscate situate pe str. Cogălniceanu 9, mun. Bălți pe motiv că a expirat termenul de prescripție (Legea nr. 186-XVI de la 29.06.2006) de depunere a cererii.

În acest proces-verbal se menționează că dl. Chetrari A.G., șeful Oficiului Cadastral Teritorial Bălți, a comunicat că casa de pe str. Cogălniceanu, 9 pîna la 1957 s-a aflat la bilanțul Direcției locative orășenești după naționalizarea din 1946 și a fost dată în arendă Combinatului de carne pentru oficiu.

La 13.07.2009 s-a adresat cu demers către președintele Comisiei speciale guvernamentale privind restituirea valorii bunurilor persoanelor supuse represiunilor politice prin care a solicitat să se analizeze decizia comisiei speciale pentru a considera cererea depusa de reclamant valabilă (în termen). În acel timp nu a întreprins careva acțiuni de a se adresa în alte organe de resort, deoarece aștepta răspuns de la Comisia guvernamentală, care este un organ superior comisiei speciale municipale Bălți.

La 12.08.2009 a primit răspuns de la Comisia guvernamentală că problema reclamantului va fi pusă în discuție la următoarea ședință a unei comisii speciale guvernamentale. La 23.07.2010 a primit răspuns de la Comisia guvernamentală prin care i s-a explicat că în cazul în care bunurile persoanei supuse represiunilor politice se afla pe teritoriul unei alte unități administrativ-teritoriale, decît cea de domiciliu la momentul reprimării, conform principiului de drept se va aplica procedura în cadrul comisiei speciale situate administrativ la locul aflării bunurilor. Prin urmare, cererea reclamantului urmează a fi depusă la comisia specială mun. Bălți. Suplimentar, s-a menționat că urmează să fie demonstrată legătura cauzală între faptul represiunilor politice și naționalizarea imobilului respectiv.

La 02.08.2009 reclamantul a depus cerere repetată la Comisia specială a mun. Bălți prin care a solicitat să-i fie examinată cererea cu privire la restituirea în natură a casei de locuit menționate.

La 22.08.2010 a primit copia procesului-verbal a ședinței Comisia speciale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice de pe lângă Consiliul municipal Bălți de la data de 19.08.2010 prin care comisia a repus pe rol cererea reclamantului de restituire a averii și i s-a

comunicat că Comisia urmează să facă interpelări corespunzătoare în organele superioare în legătura cu chestiunea apărută.

La 01.09.2010 a primit răspunsul nr. 119/F de la Consiliul mun. Bălți prin care i s-a comunicat că comisia s-a adresat în organele competente pentru soluționarea problemelor apărute la examinarea cererii reclamantului, și la primirea răspunsurilor oficiale se va întoarce la examinarea cererii în cauză.

La 28.10.2010 a primit răspunsul nr. r-119/2 de la Consiliul municipal Bălți prin care i s-a comunicat că trebuie să prezinte hotărârea instanței de judecată de prelungire a termenului pentru depunerea cererii de restituire a bunurilor sau valorii lor în baza Legii nr. 186-XVI de la 29.06.2006, pentru ca comisia să aibă dreptul să examineze, considerind că cererea este depusă cu omiterea termenului.

Mai menționează că, considerind că concluziile date sunt absolut eronate și fără suport juridic, s-a adresat cu cerere de chemare în judecată prin care a solicitat recunoașterea ca ilegale a acțiunilor Comisiei speciale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice de pe lângă Consiliul municipal Bălți prin care nu se examinează cererea reclamantului cu privire la restituirea în natură a casei de locuit confiscate, situate pe str. Cogălniceanu, 9 (fosta Crasnoarmeiscaia, 7), mun. Bălți pe motiv ca a expirat termenul de prescripție.

La 15 decembrie 2010 a primit răspunsul cu anexa nr. T-119 din 0.12.2010 de la Comisia specială privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice de pe lângă Consiliul municipal Bălți prin care i s-a adus la cunoștința că prin hotărârea Comisie speciale de la 07.12.2010 i s-a refuzat în restituirea (retrocedarea) casei naționalizate de pe str. Cogălniceanu, 9 (fosta Crasnoarmeiscaia, 7) în natură, deoarece naționalizarea a fost efectuată pînă la 01 iunie 1941, pe motivul surplusului de suprafață. Arestarea lui Guzun Ion a avut loc la 14.06.1941 din motive politice, care nu este legată de naționalizare. La răspunsul dat s-a anexat copia scrisorii nr. 03/8239 din 18.11.2010 de la Ministerul Justiției al RM, prin care s-a efectuat o explicare a legislației în vigoare tangențial restituirii imobilului din str. Crasnoarmeiscaia, 7, mun. Bălți, și anume conform art. 12 al Legii nr. 1225-XII din 08.12.1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, cetățenilor R. Moldova supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați li se restituie, la cererea lor sau a moștenitorilor lor, doar bunurile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia lor în legătură cu represiunile politice și numai în cazurile în care acestea s-au păstrat în natură și se afla în proprietatea statului. În cazurile în care bunurile nu pot fi restituite, indiferent de cauza imposibilității, persoanelor îndreptățite li se achita o compensație egală cu prețul de piață la data examinării cererii. De asemenea, s-a constatat ca imobilul din str. Crasnoarmeiscaia, 7, mun. Bălți a fost naționalizat la 01.06.1941 (a se vedea pct.4 din Instrucțiunea privind modul de întocmire a documentelor de naționalizare a imobilelor, aprobat prin actul Sovietului Comisarilor Norodnici al RSS Moldovenești nr. 617 din 30.06.1945) pentru surplus de suprafață (700 m pentru or. Bălți) și nu în legătură cu represiunile politice.

Susține reclamantul că anume în baza acestor deduceri, Comisia specială a mun. Bălți i-a refuzat în restituirea casei de locuit în litigiu.

Solicită Guzun Iuliu stabilirea faptului juridic de confiscare în legătura cu represiunile politice a casei de locuit din mun. Bălți, str. M. Kogalniceanu, 9 (fosta

Crasnoarmeiscaia, 7) compusă din 3 clădiri, construcții din lampaci cu volumul total de 804 m³, aflată în proprietatea lui Guzun Ion Afanasie.

Prin hotărîrea Judecătoriei Bălți din 07 august 2013, acțiunea lui Guzun Iuliu a fost respinsă ca neîntemeiată.

În motivarea soluției, instanța de fond a reținut că imobilul din str. Crasnoarmeiscaia, 7, mun. Bălți a fost naționalizat pînă la faptul represiunii politice și din alte motive decît represiunile – naționalizarea imobilului în cauză a avut loc la 01.06.1941 în temeiul Decretului Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 15.08.1940, iar evenimentele legate de represiune au avut loc mai tîrziu (arestarea pe 24.06.1941 și condamnarea pe 14.11.1941).

La 05 septembrie 2013, Guzun Iuliu a înaintat apel împotriva hotărîrii Judecătoriei Bălți din 07 august 2013, solicitînd admiterea cererii de apel, casarea integrală a hotărîrii contestate și pronunțarea unei noi hotărîri prin care acțiunea să fie admisă integral.

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 31 octombrie 2013, a fost respins apelul declarat de Guzun Iuliu și menținută hotărîrea Judecătoriei Bălți din 07 august 2013.

Pentru a hotărî astfel, instanța de apel a conchis că motivele invocate de apelant nu și-au găsit reflectare de fapt în probele acumulate la materialele dosarului.

Totodată, a fost indicat că, prima instanță a dat o apreciere obiectivă și justă probelor administrate, a constatat și elucidat pe deplin toate circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinii și corect a aplicat normele de drept material și procedural și în consecință a adoptat o hotărîre legală și întemeiată.

Considerînd ilegală decizia instanței de apel, la 02 ianuarie 2014, Guzun Iuliu a contestat-o cu recurs, solicitînd admiterea recursului, casarea deciziei Curții de Apel Bălți din 31 octombrie 2013 și a hotărîrii Judecătoriei Bălți din 07 august 2013, cu pronunțarea unei noi hotărîri prin care acțiunea formulată să fie admisă integral.

În argumentarea recursului recurentul a invocat neaplicarea legii care urma să fie aplicată.

Menționează că instanțele și-au întemeiat hotărîrile pe un act care nu a fost examinat în calitate de probă – Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 15.08.1940 și listele anexe la el.

Mai indică recurentul că instanțele au preluat integral poziția și argumentele intimaților, fără a dispune de probele corespunzătoare în confirmarea acestora.

La fel, Guzun Iuliu a susținut că cazurile de expropriere cad sub incidența Legii nr. 1225 din 08.12.1992 și a Hotărîrii Guvernului RM nr. 627 din 05.06.2007.

La 04.02.2014, reprezentantul intimaților Consiliul municipal Bălți și Primăria mun. Bălți a depus referință pe marginea recursului declarat, prin care a solicitat declararea acestuia ca inadmisibil.

Potrivit art. 440 alin. (2) CPC, recursul înaintat de Guzun Iuliu a fost considerat admisibil și transmis spre examinare într-un complet din 5 judecători.

Potrivit art. 444 CPC, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Judecînd recursul declarat împotriva deciziei date în instanța de apel și verificînd, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de intimat, legalitatea deciziei atacate, Colegiul conchide că recursul urmează să fie admis, pornind de la următoarele.

În conformitate cu art. 445 alin (1) lit. b) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, pronunțînd o nouă hotărîre.

La examinarea litigiului atît instanța de fond, cît și cea de apel nu au aplicat normele de drept material care urmau a fi aplicate și în consecință au adoptat hotărîri ilegale. Totodată, în speță sunt stabilite fapte suficiente pentru a da o soluție nouă de admitere a acțiunii.

Potrivit materialelor cauzei, Guzun Iuliu s-a adresat cu o cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului municipal Bălți, Primăriei mun. Bălți și Comisiei speciale pentru problemele persoanelor repressate din mun. Bălți, prin care a solicitat stabilirea faptului juridic de confiscare în legătura cu represiunile politice.

Prin hotărîrea Judecătorei Bălți din 07.08.2013, menținută prin decizia Curții de Apel Bălți din 31.10.2013, acțiunea lui Guzun Iuliu a fost respinsă integral.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră hotărîrile instanțelor judecătorești ilegale, pornind de la următoarele.

După cum rezultă din actele dosarului, la 24.06.1941, tatăl lui Guzun Iuliu, Guzun Ion Afanasie, a fost arestat în legătura cu represiunile politice. La 14.10.1941 prin sentința Tribunalului militar NKVD regiunea Sverdlovsk, Guzun Ion Afanasie a fost declarat vinovat ca fiind „dușman al poporului” și condamnat la pedeapsa capitală cu confiscarea averii în folosul statului (f.d. 11).

La 17.12.1941 sentința a fost executată și tatăl reclamantului a fost împușcat. Prin Decretul Prezidiului URSS din 13.08.1990 „Cu privire la repunerea în dreptul victimelor represiunilor politice din anii 20-50”, Guzun Ion a fost reabilitat post-mortem. Faptul dat se confirma prin informația din arhiva nr. 13/4-45-445-91 din 16.03.1992 de la Procuratura URSS, certificatul de reabilitare nr. 13-563/90 din 09.09.1996 eliberat de Procuratura Generala a RM, certificatul de reabilitare nr. 12-(13)-563/90 din 25.02.2005 eliberat de Procuratura Generala a RM, certificatul de reabilitare nr. 21-(13)-563/90 din 11.08.2009 eliberat de Procuratura Generala a RM, certificatul de reabilitare nr. 13/4-445-91 din 02.10.2009 eliberat de Procuratura Generala a Federației Ruse (f.d. 13-17).

Potrivit certificatelor de arhivă, în lista clădirilor naționalizate din or. Bălți din 15.02.1946, este înscris imobilul nr. 7 de pe str. Crasnoarmeiscaia, numele fostului proprietar – Guzun, numărul clădirilor – 3, construcție din lampaci, volumul construcțiilor – 804 m³ (f.d. 18).

În motivarea hotărîrilor, instanțele de judecată ierarhic inferioare au conchis că imobilul din str. Crasnoarmeiscaia, 7, mun. Bălți a fost naționalizat pînă la faptul represiunii politice și din alte motive decît represiunile – naționalizarea imobilului în cauză a avut loc la 01.06.1941 în temeiul Decretului Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 15.08.1940 – depășirea volumului maxim de 700 m³, iar evenimentele legate de represiune au avut loc mai tîrziu (arestarea pe 24.06.1941 și condamnarea pe 14.11.1941).

În acest sens, Colegiul reține că actele cauzei nu denotă fără echivoc momentul exact al naționalizării imobilului în cauză, deoarece lista clădirilor naționalizate a fost întocmită la 15.02.1946, iar Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS privind naționalizarea a fost adoptat la 15.08.1940. Or, o listă din anii 1940-1941 a

imobilelor naționalizate în temeiul depășirii metrajului suprafeței nu s-a depistat (f.d. 23).

Însă, indiferent de aceste incertitudini, instanța de recurs, în baza probelor administrate, constată că casa ce aparținea lui Guzun Ion Asfanasiu, formată din 3 clădiri, construite din lampaci, volumul căreia constituia 804 m³, amplasată în mun. Bălți, str. Crasnoarmeiscaia, 7 (la acel moment), a fost naționalizată. Cu alte cuvinte, Guzun Ion Afanasie a fost expropriat de bunul imobil în cauză.

Potrivit art. 1 al Legii nr. 1225 din 08.12.1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, represiune politică se consideră curmarea de vieți omenești, măsurile de constrângere întreprinse de către stat față de cetățeni din motive politice, naționale, religioase sau sociale sub formă de privațiune de libertate, deportare, exilare, trimitere la muncă silnică în condiții de limitare a libertății, expulzare din țară și lipsire de cetățenie, expropriere, internare forțată în instituții de psihiatrie, sub altă formă de limitare a drepturilor și libertăților persoanelor declarate periculoase din punct de vedere social pentru stat sau pentru regimul politic, realizate în baza deciziilor organelor de stat administrative, judiciare și extrajudiciare.

După cum rezultă din norma legală evocată supra, exproprierea se consideră represiune politică.

În conformitate cu prevederile art. 2 al aceleiași legi, victime ale represiunilor politice se consideră persoanele care au avut de suferit de pe urma represiunilor politice arătate în articolul 1.

Potrivit art. 3 al Legii nr. 1225 din 08.12.1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, sînt declarate nevinovate și urmează a fi reabilite în fața societății și reintegrate în drepturi, indiferent de locul lor de trai în prezent, toate persoanele care, în perioada dintre 7 noiembrie 1917 și 23 iunie 1990, au fost supuse represiunilor politice pe teritoriul actualei Republici Moldova, precum și cetățenii Republicii Moldova, supuși represiunilor politice pe teritoriul altui stat:

a) supuse represiunilor în baza deciziilor organelor de stat judiciare sau extrajudiciare (VCK, GPU – OGPU, NKVD, MGB, KGB, procuraturile și colegiile lor, „dvoiki”, „troiki”, „consfătuiri speciale”, alte organe cu funcții analoage) pentru „activitate contrarevoluționară”, „trădare de patrie”, „Răspîndirea unor scorniri calomnioase ce discreditează orînduirea sovietică de stat și obștească”, pentru alte „crime de stat”, pentru „încălcarea legilor și regulilor cu privire la separarea bisericii de stat și a școlii de biserică”, „atentarea sub formă de îndeplinire a ritualurilor religioase la persoana și la drepturile cetățenilor”;

d) expropriate, deportate sau expulzate din R.A.S.S. Moldovenească și R.S.S. Moldovenească în baza deciziilor organelor administrative sub pretextul luptei cu culacii, cu adversarii colectivizării sau așa-numiții bandiți și cu familiile lor, precum și pe motive de acuzare de colaborare cu „regimul burghezo-moșieresc de ocupație”.

Astfel, Colegiul conchide că naționalizarea, adică exproprierea, care a avut loc din motivele menționate supra și în perioada 07 noiembrie 1917 și 23 iunie 1990, se consideră represiune politică.

Prin urmare, Colegiul constată că instanțele ierarhic inferioare la adoptarea hotărîrilor s-au bazat doar pe argumentele pîrîților-intimați, fără a supune aprecierii și argumentele reclamantului-recurent și fără a indica considerentele din care acestea au fost neglijate.

Or, exproprierea lui Guzun Ion Afanasie de bunul imobil format din 3 clădiri, construite din lampaci, volumul căreia constituia 804 m³, amplasată în mun. Bălți, str. Crasnoarmeiscaia, 7 (la acel moment), indiferent că a avut loc pînă la 01.06.1941, așa cum au statuat instanțele, sau după momentul arestării și executării acestuia, oricum reprezintă o formă de represiune politică.

În contextul dat, concluzia instanțelor de judecată cum că imobilul a fost naționalizat pînă la faptul represiunii politice și din motivul depășirii volumului maxim, nu poate fi reținut ca temei de respingere a acțiunii, deoarece exproprierea însăși constituie represiune politică, conform art. 1 al Legii nr. 1225 din 08.12.1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice.

În această ordine de idei, instanța de recurs conchide că instanțele judecătorești eronat nu au aplicat legea materială care trebuia aplicată la soluționarea litigiului dedus judecătii în speță, deoarece, prin actele cauzei a fost demonstrată temeinicia acțiunii reclamantului-recurent.

Din considerentele menționate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit ajunge la concluzia de a admite recursul, de a casa decizia Curții de Apel Bălți din 31 octombrie 2013 și hotărîrea Judecătoriei Bălți din 07 august 2013 și de a adopta o hotărîre nouă de admitere a acțiunii privind stabilirea faptului juridic de confiscare în legătura cu represiunile politice a casei de locuit din mun. Bălți, str. M. Kogalniceanu, 9 (fosta Crasnoarmeiscaia, 7) compusă din 3 clădiri, construcții din lampaci cu volumul total de 804 m³, aflată în proprietatea lui Guzun Ion Afanasie.

Ținînd cont de cele expuse, în baza art. 445 alin. (1) lit. b) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

D E C I D E:

Se admite recursul declarat de Guzun Iuliu.

Se casează decizia Curții de Apel Bălți din 31 octombrie 2013 și hotărîrea Judecătoriei Bălți din 07 august 2013 și se adoptă o hotărîre nouă de admitere a acțiunii după cum urmează.

Se stabilește faptul juridic de confiscare în legătura cu represiunile politice a casei de locuit din mun. Bălți, str. M. Kogalniceanu, 9 (fosta Crasnoarmeiscaia, 7) compusă din 3 clădiri, construcții din lampaci cu volumul total de 804 m³, aflată în proprietatea lui Guzun Ion Afanasie.

Decizia este irevocabilă din momentul emiterii.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Iulia Sîrcu

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Ion Druță

Valentina Clevadi

Iuliana Oprea